

спірною характеру справи.

Захист трудових прав працівників у порядку наказного провадження застосовується, коли заявлено вимогу про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо. Відповідно до п. 1. ст. 161 Цивільного процесуального кодексу України судовий наказ може бути видано, якщо заявлено вимогу про стягнення нарахованої, але несплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку [4]. У даній категорії справ відсутній спір про право, але існує відповідне його порушення, що може бути усунуте шляхом відкриття наказного провадження та видачі судового наказу. Цей механізм спрощує процедуру розгляду справи, яка може бути розглянута у набагато сприятливіші строки, ніж у порядку позовного провадження.

Та водночас більшість трудових прав працівників захищається шляхом звернення до суду з позовом у порядку позовного провадження, оскільки наявність спору має переважну більшість правовідносин при виборі форми захисту прав.

Останні зміни до трудового законодавства України внесли окремі корективи щодо строків звернення до суду з трудових спорів, визначених у ст. 233 КЗпП України. Також відбулися зміни щодо поновлення судом строків, пропущених з поважних причин, визначених у ст. 234, де суд сьогодні може поновити ці строки, якщо з дня отримання копії наказу (розпорядження) про звільнення або письмового повідомлення про суми, нараховані та виплачені працівникові при звільненні, минуло не більше одного року.

Таким чином, можна констатувати, що порядок позасудового, досудового та судового вирішення трудових спорів з урахуванням сучасних змін до трудового законодавства, не набув в Україні чіткої інституалізації. Тому новели у законодавстві при розгляді та вирішенні, у тому числі індивідуальних трудових спорів, мають відбуватися систематизовано, з урахуванням вектору сучасної національної правової доктрини.

1. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10.12.1971 № 322-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08><https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#n1195>.

2. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#top>.

3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15?find=1&text=%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B5#w1_2.

Владислав САКСОНОВ

доцент кафедри

цивільно-правових дисциплін

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна),

кандидат юридичних наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0003-2749-7662>

**ПРАВОВІ ОСНОВИ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ
У КОНТЕКСТІ ЗМІН, ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ
ВІД 09.01.2025 № 4196-IX**

Загальні засади правового регулювання певних сфер суспільних відносин закріплюються переважно в законах, що мають конституційне значення та кодифікованих законодавчих актах. Згідно з положенням, викладеним у ч. 4 ст. 13 Конституції України, «Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки» [1].

Прийняття та введення в дію нового Цивільного та Господарського кодексів України свого часу назвали «економічною конституцією» нашої держави. Цивільним

кодексом України, відповідно до норм ст. 1 цього кодексу, регулюються «особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників» [2]. Зазначений кодекс є основоположним правовим актом у системі законодавства, що унормовує відносини приватно-правового характеру, а його положення мають застосовуватися не лише до традиційних «суто цивільних» відносин, а й до взаємин суб'єктів інших відносин цивільно-правового характеру.

Водночас основним спеціальним законом, що регулює сферу господарських відносин у нашій державі, є Господарський кодекс України. У його преамбулі зазначено, що цей кодекс «встановлює відповідно до Конституції України *правові основи господарської діяльності (господарювання)*, яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності. Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами» [3].

Зазначене положення відбивається і в численних нормативно-правових актах, зокрема центральних органів державної влади. Так, в листі Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва «Про основні засади господарювання в Україні і регулювання господарських відносин, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності» від 12.06.2007 р. № 4203 вказано – «*Основні засади господарювання в Україні і регулювання господарських відносин*, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання, визначаються в Господарському кодексі України» [4]. Наведене положення кореспондується зі змістом статті 1 Господарського кодексу України – «Цей Кодекс визначає *основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини*, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання» [3].

Проте прийняття Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09.01.2025 № 4196-IX (Далі – Закон № 4196-IX) започаткувало суттєві, докорінні, глибинні зміни нормативно-правових засад організації та здійснення господарської діяльності в нашій державі. У ч. 3 ст. 17 зазначеного закону вказано – «Визнати Господарський кодекс України... таким, що *втратив чинність, з дня введення в дію цього Закону*». Відповідно до положення ч. 1 цієї ж статті «Цей Закон *набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через шість місяців з дня набрання ним чинності*» (офіційна публікація Закону № 4196-IX: Голос України від 27.02.2025 № 40) [5].

Таким чином, Законом № 4196-IX *передбачено втрату чинності Господарського кодексу України* – основного спеціального закону, який «встановлює відповідно до Конституції України *правові основи господарської діяльності (господарювання)*» (Преамбула ГК України), а також визначає «*основні засади господарювання*» та комплексно «*регулює господарські відносини*» в Україні (ст. 1 ГК) [3]. Наразі як зазначено в преамбулі Закону № 4196-IX, цей нормативно-правовий акт визначає «правові та організаційні засади діяльності юридичних осіб *окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб*». Згідно норми ст. 1 цього закону «перехідний період - трирічний строк, що починається з дня введення в дію цього Закону» [5].

Отже, зважаючи на структуру та зміст Господарського кодексу України, а також Закону № 4196-IX, доходимо висновку, що величезна за обсягом і важливістю сфера господарських відносин, регульовані Господарським кодексом України, з часу втрати цим спеціальним кодифікованим законом, який має комплексний характер, юридичної сили, буде потребувати регулювання іншими спеціальними законодавчими актами.

Зокрема, слід зауважити, що питання правового статусу окремих учасників відносин у сфері господарювання [6; 7], правового режиму майна суб'єктів господарської діяльності [8], правового регулювання господарських зобов'язань [9], господарських договірних відносин [10; 11; 12], господарсько-правової відповідальності [13; 14], а також правова регламентація інших питань у Господарському кодексі нашої держави, суттєво відрізняються від того, як це передбачено в Цивільному кодексі України.

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.02.2025).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.02.2025).
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 28.02.2025).
4. Про основні засади господарювання в Україні і регулювання господарських відносин, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності: Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 12.06.2007 № 4203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4203563-07#Text> (дата звернення: 28.02.2025).
5. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 28.02.2025).
6. Саксонов В. Б. Визначення поняття «підприємство» в законодавстві України. *Проблеми застосування цивільного та господарського кодексів України*: матеріали круглого столу кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (21 листопада 2014 р.). Дніпропетровськ: ДДУВС, 2014. С. 55-57.
7. Саксонов В. Б. Споживачі як учасники відносин у сфері господарювання в Україні. *Актуальні питання регулювання цивільних, господарських та трудових правовідносин*: Круглий стіл (м. Дніпро, 11 листопада 2016 р.). Дніпро: ДДУВС, 2016. С. 14-16.
8. Саксонов В. Б. Поняття та зміст правового режиму майна суб'єктів господарської діяльності. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 31 жовтня 2014 р.). Дніпропетровськ: ДДУВС, 2014. С. 298-300.
9. Саксонов В. Б. Соціально-комунальні зобов'язання суб'єктів господарювання як фактор забезпечення права на працю осіб із обмежено працездатністю. *Проблеми трудового права та проходження служби в органах внутрішніх справ*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 28.02.2013). Дніпропетровськ: ДДУВС. С. 96-98.
10. Саксонов В. Б. Строк як істотна умова господарських договорів. *Роль національного права України в умовах євроінтеграції*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (18 листопада 2016 р., м. Дніпро). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 19-20.
11. Саксонов В. Б. Особливості застосування положень національного законодавства до договірних відносин суб'єктів господарювання та не господарюючих суб'єктів – юридичних осіб у сфері відчуження майна. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 27 січня 2017 р.)*. Дніпро: ДДУВС, 2017. С. 104-106.
12. Саксонов В. Б. Договір поставки у господарському та цивільному законодавстві України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 129-137.
13. Саксонов В. Б. Принципи господарсько-правової відповідальності в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 107-116.
14. Саксонов В. Б. Особливості неустойки в цивільному та господарському кодексах України. *Тенденції розвитку приватно-правових відносин у сучасних умовах: матеріали «круглого столу»* (м. Дніпропетровськ, 18.04.2014). Дніпропетровськ: ДДУВС, 2014.

Леся ШАПОВАЛ

доцент кафедри цивільного права
та процесу Національної академії
внутрішніх справ (м. Київ, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0003-4503-9075>

ПРО СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЙКРАЩИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ

Інтерес, насамперед, категорія філософська, але її не обминає й теорія права, в тому числі й цивільного права. Більше того, це питання є не лише теоретичним, а й лежить в практичній площині. Так, ст. 15 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) закріплює за кожною особою право на захист свого цивільного права та інтересу [1]. Причому ця стаття передбачає, що захист цивільного права може відбуватись лише у разі його порушення,